

TYÖTTÖMYYS- DEVALVAATIO

Suomi tienhaarassa

ANDERS EKHOLM

Vuonna 2008 alkaneen rahoituskriisin mukana Suomen kansantalous vajosi matalasuhdanteeseen, joka vuosien mittaan on muuttunut velka-, euro- ja rakennekriisiksi. Tilanteen jatkuessa viidettä vuotta ja muuttuessa lamaksi olisi korkea aika nostaa kissa pöydälle: Suomi on ottamassa ensimmäiset askeleet työttömyysdevalvaation pitkällä ja kivisellä tiellä.

Kansantalouden kilpailukykyyn vaikuttaa lukematon määrä kilpailutekijöitä. Kakkia kilpailutekijöitä on kuitenkin tarpeetonta kuvata yksityiskohtaisesti itse kilpailukyvyyn mittaamiseksi, sillä markkinaehtoisesti määritellyt hinnat heijastavat tehokkaasti kilpailutekijöitä.

Yksikkötyökustannus vuorostaan suhteuttaa työn kustannukset tuotettuun arvoon, eli ilmaisee yhden arvoyksikön tuottamiseen tarvittavan työn kustannuksen.¹ Kansantalouden kustannuskilpailukykyä voidaan siksi mitata yksikkötyökustannuksella yksinkertaisesti ja melko yksiselitteisesti.

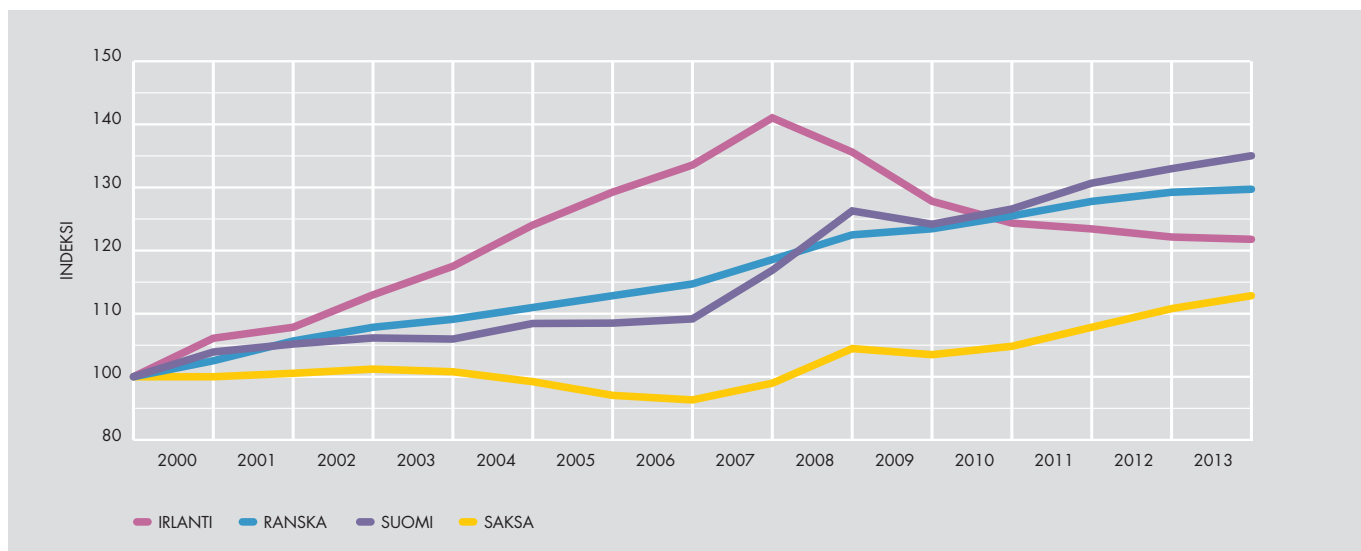
Arvioitaessa kansantalouden kilpailukykyä tulee tietenkin myös huomioida pääoman kustannus. Pääoman kustannuksen erot eivät kuitenkaan olennaisesti muuta eurotalouksien kustannuskilpailukyvyistä tehtäviä johtopäätöksiä, sillä Saksalla on myös pääoman kustannuksella mitattuna kilpailuetu suhteessa muihin euromaihin.^{2 3}

KUSTANNUSKILPAILUKYKY

Yhteisen eurovaluutan lähtökohtana on, että kansantalouksien kustannuskilpailukyky yhdentyy. Suomen ottaessa euron käyttöön vuonna 1999 oletettiin esimerkiksi, että Suomen ja Saksan palkka- ja tuottavuuskehitys on yhtenäinen ja mahdolliset erot kuroutuvat umpeen työvoiman ja tuotteiden vapaan liikkuvuuden vauhdittamana. Näin ei käynyt.

Kuten OECD:n tilastoista voi todeta, eurotalouksien yksikkötyökustannukset eriytyivät jatkuvasti vuodesta 2000 aina

SAKSAN, SUOMEN, IRLANNIN JA RANSKAN YKSIKÖTYÖKUSTANNUSTEN KEHITYS⁴

vuonna 2008 alkaneeseen rahoituskriisiin saakka. Käytännössä kaikkien muiden eurotalouksien kustannuskilpailukyky heikkeni suhteessa Saksaan. Suomi menetti yli kaksikymmentä prosenttia kustannuskilpailukyvyystään suhteessa Saksaan vuosina 2000–2013.

Kustannuskilpailukyvyyn heikkenemistä paikattiin monessa eurotaloudessa suhteettoman halvalla velkarahalla ylläpidettävällä taloudellisella toiminnalla, kunnes rahoituskriisi hidasti tai pysäytti velkaantumisen kasvun.

TYÖTÖMYYSDIVALVAATIO

Rahoituskriisin myötä kustannuskilpailukykyä menettäneiden eurotalouksien oli pakko alentaa yksikkötyökustannuksiaan. Käytännössä tämä tarkoitti työn kustannusten alentamista, työn tuottavuuden merkittävän lisäämisen ollessa erittäin haastavaa lyhyellä aikavälillä. Tuottavuuden nostaminen edellyttää usein pitkäaikaisia sijoituksia innovaatioihin ja/tai merkittäviä muutoksia riskinoton kannustimiin.

Sisäinen devalvaatio, jossa työn kustannuksia alennetaan laajamittaisesti ja tasapuolisesti, on poliittinen mahdottomuus monessa eurotaloudessa. Sisäisellä devalvaatiolla tarkoitetaan siksi käytännössä tilannetta, jossa työn kustannuksia ei alenneta aktiivisilla päätöksillä. Työpaikat häviävät kuin itsestään vähemmän kustannuskilpailukykyisten tuotteiden ja palvelujen kysynnän heikkenemisen saattelemana. Keskimääräinen yksikkötyökustannus laskee näin jäljelle jäävien työpaikkojen ollessa kustannuskilpailukykyisempiä. Sisäisen devalvaation oikea nimi on siksi työttömyysdevalvaatio.

Työttömyysdevalvaatio on tuskallisen hidas ja kohtelee kansalaisia eriarvoisesti. Työnsä säilyttäneiden kansalaisten ostovoima säilyy lähes muuttumattomana samalla kun työnsä menettäneet luopuvat suurimmasta osasta ostovoimastaan. Työttömyysdevalvaatio laskee lisäksi työn määrää ja rasittaa siten kansantalouden kasvua. Suomessa todistetaan parhaillaan työttömyysdevalvaation ensiaskeleita, työttömyyden noustua reiluun kahdeksaan prosenttiin ja kansantalouden ilmeisesti jo supistuessa.⁵

Esimerkiksi Irlanti teki noin kahdenkymmenen prosentin ja erittäin kivuliaan työttömyysdevalvaation vuosina 2008–2013. Kun Saksan kustannuskilpailukyky samalla heikkeni noin kymmenen prosenttia, Irlannin kustannuskilpailukyvyyn menetys suhteessa Saksaan vuosina 2000–2013 kutistui noin kymmeneen prosenttiin. Irlannin työttömyys kuitenkin lähes kaksinkertaistui kahteentoista prosenttiin vuonna 2009 ja kohosi jopa viiteentoista prosenttiin vuonna 2012, vaikka on nyt laskenut ”vain” yhteentoista prosenttiin.^{6 7}

Työttömyysdevalvaation suhteen tulee edelleen huomata, että työttömyys on käänteisesti sidoksissa työmarkkinoiden joustavuuteen.⁸ Tarkasteltaessa Irlannin sisäistä devalvaatiota Suomen näkökulmasta tulee siksi huomata, että Irlannin työmarkkinat ovat hieman Suomen työmarkkinoita joustavampia.⁹

Näin ollen työttömiksi joutuneet työllistynevät nopeammin uudelleen Irlannissa kuin Suomessa. Sama sisäinen devalvaatio aiheuttanee siksi enemmän työttömyyttä Suomessa kuin Irlannissa.

Kahdenkymmenen prosentin sisäinen devalvaatio Suomessa on edellä mainituista syistä näkymä, jonka rinnalla 90-luvun alun laman pahimmat muistot kalpenevat.

”TIE HELVETTIIN ON PÄÄLLYSTETTY HYVILLÄ AIKOMUKSILLA”

Valtion elvytystoimet selittänevät osaltaan Suomen kustannuskilpailukyvyyn heikkenemisen jatkumista myös rahoituskriisin jälkeen, sillä niillä luotiin työtilaisuuksia jotka eivät syntyneet markkinaehtoisesti. Elvytystoimilla luodut työtilaisuudet eivät tästä syystä oletettavasti olleet kustannuskilpailukykyisiä. Elvytystoimet voivat toisin sanoen Suomen kustannuskilpailukyvyyn ojusta allikkoon – mutta mitkä ovat vaihtoehdot tästä eteenpäin?

(Kaavio seuraavalla sivulla)

Suomi voi palauttaa kustannuskilpailukykyä kohentamalla työn tuottavuutta ja laskemalla työn hintaa. Työn tuottavuutta voidaan nostaa parantamalla työn ja riskinoton kannustimia, esimerkiksi parantamalla yrittäjyyden houkuttelevuutta. Työn tuottavuutta lienee kuitenkin mahdoton nostaa riittävän paljon ja nopeasti, jotta tämä yksinään voisi palauttaa kustannuskilpailukyvyyn.

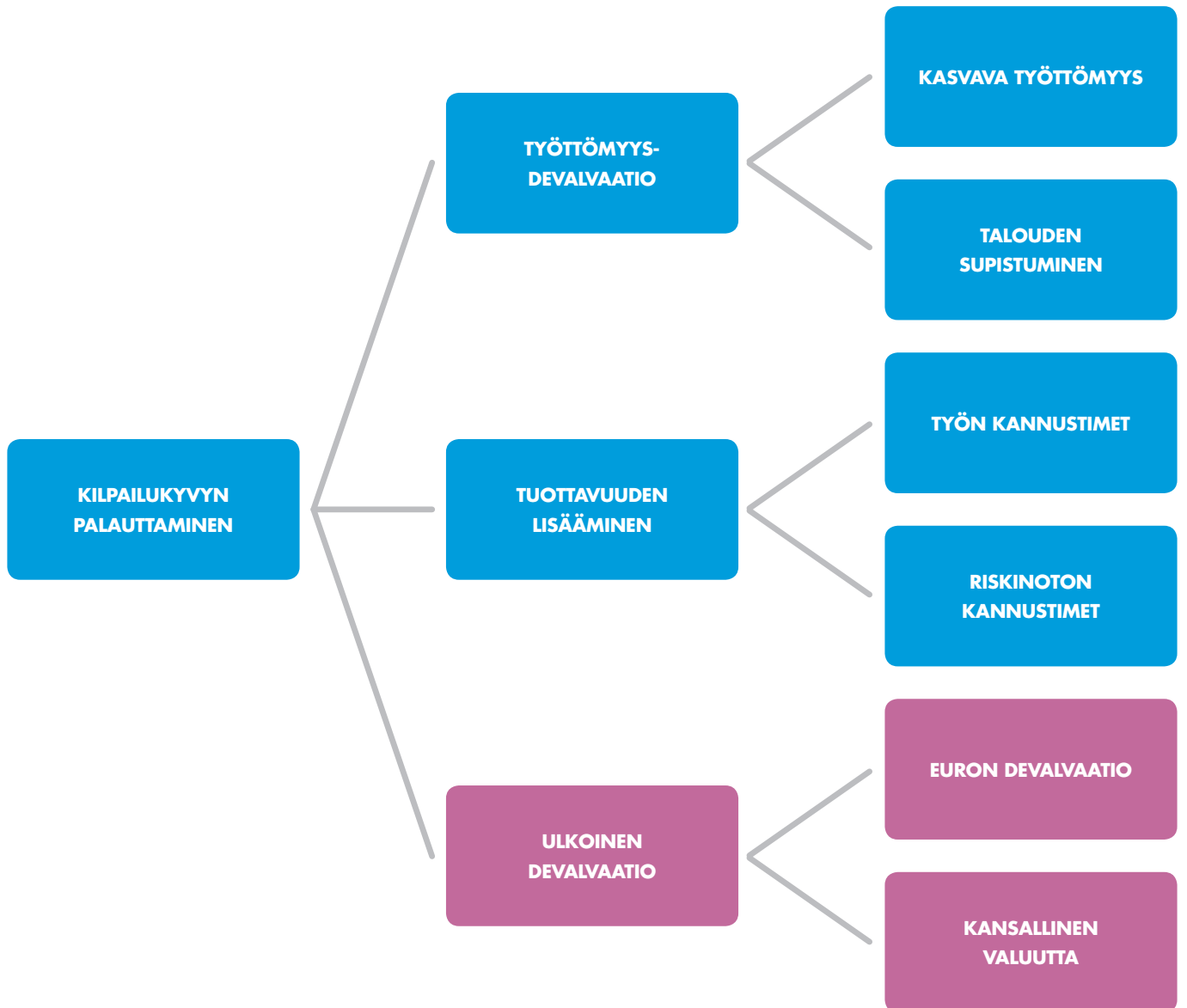
ULKONEN DEVALVAATIO

Mikäli Euroopan keskuspankki kasvattaisi euroalueen rahamäärää merkittävästi, johtaisi tämä euron välittömään devalvaatioon. Tällöin Suomen ja muiden eurotalouksien kustannuskilpailukyky kohentuisi vastaavasti suhteessa euroalueen ulkopuolisiin talouksiin, mikä osaltaan helpottaisi Suomen ja muiden kustannuskilpailukykyä menettäneiden eurotalouksien tilannetta.

Pidemmällä aikavälillä euron heikkeneminen nostaisi Saksan palkkainflaatiota, joka vuorostaan kuroisi kiinni eurotalouksien välisiä kustannuskilpailukykykuiluja. Kyseisen ”deus ex EKP” – ratkaisun avaimet ovat käytännössä Saksan käsissä, sillä se vaatisi Bundesbankin vaaliman hintavakauden uhraamista kustannuskilpailukykyä menettäneiden eurotalouksien puolesta.

Työttömyysdevalvaation ainoaksi vaihtoehdoksi – euron devalvaation toivomisen lisäksi – jää vapaasti kelluvan kansallisen valuutan palauttamien. Suomen kansallisen valuutan arvo heikkenisi oletettavasti parikymmentä prosenttia suhteessa euroon, mikä välittömästi kohentaisi kustannuskilpailukykyä vastaavasti suhteessa sekä eurotalouksiin että euroalueen ulkopuolisiin kansantalouksiin. Kansallisen valuutan palauttamiseen liittyisi toki merkittäviä taloudellisia ja poliittisia kustannuksia – mutta kohtalomme olisi näin omista käsissämme.

”TYÖPAIKAT HÄVIÄVÄT
KUIN ITSESTÄÄN VÄHEMMÄN
KUSTANNUSKILPAILUKYKYISTEN
TUOTTEIDEN JA PALVELUJEN
KYSYNNÄN HEIKKENEMISEN
SAATTELEMANA.”

ANDERS EKHOLM Anders Ekholm on Liberan tutkimusjohtaja. Anders on rahoituksen dosentti ja on työskennellyt 15 vuotta rahoitustieteen tutkijana ja sijoituspalvelualan yrittäjänä. Hän on erityisen kiinnostunut aktiivisen riskinoton mittaamisesta ja vaikutuksesta sijoitustoiminnan tulokseen. Hän on julkaissut tutkimustuloksiaan useissa kansainvälisissä tiedejulkaisuissa ja muun muassa Financial Times sekä Wall Street Journal ovat raportoineet niistä. Vapaa-ajallaan Anders harrastaa kestävyysurheilua ja kesämökin remontointia.

VIITTEET

- 1 Unit labour costs (ULC) definition, <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2809>
  - 2 Survey on the access to finance of small and medium-sized enterprises in the euro area October 2013–March 2014, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/accesstofinancesmallmediumsizedenterprises201404en.pdf?da920468528300ff549d8ec95522eb81>
  - 3 Capital Prices and Eurozone Competitiveness Differentials, <http://ftp.iza.org/dp7219.pdf>
  - 4 Euro area labour costs, <http://www.oecd.org/eco/euroarealabourcosts.htm>
  - 5 Työttömyysaste euroalueella ja Suomessa, http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/indikaattorit/pages/tilastot_indikaattorit_tyottomyysaste_chrt_fi.aspx
  - 6 Country statistical profile: Ireland 2014, http://www.oecd-ilibrary.org/economics/country-statistical-profile-ireland_20752288-table-irl
  - 7 Unemployment hits five-year low of 11.5%, <http://www.irishtimes.com/business/economy/unemployment-hits-five-year-low-of-11-5-1.1908271>
  - 8 Labor Market Flexibility and Unemployment: New Empirical Evidence of Static and Dynamic Effects, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp1264.pdf>
  - 9 OECD Indicators of Employment Protection, <http://www.oecd.org/employment/emp/oecdindicatorsofemploymentprotection.htm>
-

Libera-säätiö on vuonna 2011 perustettu itsenäinen ja puoluepoliittisesti sitoutumaton ajatuspaja, joka tukee ja edistää yksilönvapautta, vapaata yrittäjyyttä, vapaita markkinoita ja vapaata yhteiskuntaa. Sen toiminta koostuu tiedotus- ja julkaisutoiminnasta, tutkimustyöstä ja tapahtumien järjestämisestä. Libera on yksityisesti rahoitettu, toiminnallinen ja yleishyödyllinen säätiö. WWW.LIBERA.FI

